

## INTERPELLATION TILL STATSRAÅD

Från Riksdagsförvaltningen  
2021-10-21  
Besvaras senast  
2021-11-11

Till statsrådet Anders Ygeman (S)

### **2021/22:70 Kraftledningen genom Småland och Blekinge**

Ett modernt samhälle med hög tillgänglighet för elström, datatrafik och transporter kräver en modern och väl utbyggd transportinfrastruktur. Ett modernt samhälle och dess invånare med krav på ny infrastruktur med hög tillgänglighet gör också att få ifrågasätter nybyggd transportinfrastruktur. Man ställer dock krav på delaktighet vid planeringsprocessen inför byggande av ny samhällsinfrastruktur, och man kräver att hänsyn tas och att modern och resurssnål och marksnål teknik nyttjas då infrastrukturen anläggs.

Sedan 2014 pågår i delar av Småland och Blekinge projektering för en ny 400 kilovolts kraftledning mellan Ekhyddan i Oskarshamn via Nybro till Hemsjö i Blekinge. Det handlar om ett markintrång på cirka 8 kvadratkilometer. Hela projektet har nyligen varit föremål för regeringens prövning då Svenska kraftnät överprövat och vunnit regeringens gehör gentemot de krav Energimarknadsinspektionen ställt för att Svenska kraftnät ska få genomföra projektet.

Exploateringen av den nya ledningen drivs av det statliga affärsverket Svenska kraftnät. Svenska kraftnät har angivit behov av ökad redundans som skäl för att genomföra bygget. I området som berörs och bland människor där finns det en förväntan att en statlig exploatör ska beskriva och arbeta med moderna och resurseffektiva lösningar som innebär ett minimum av intrång i skog och mark liksom så liten påverkan som möjligt för den enskilda människan. För berörda framstår därför en nedgrävning av den ovan angivna kraftledningen, med ett jämförelsevis mindre markintrång, som ett rimligare alternativ. Dock hävdar Svenska kraftnät, projektören, att det är omöjligt att ens i delar av dragningen nyttja annan teknologi än den traditionella med en lufthängd växelströmsledning.

I dialogen med allmänheten hänvisar Svenska kraftnäts ledning till att man bygger ledningar och gör intrång på folks marker och livsmiljöer på uppdrag av riksdag och regering. Och så är det ju, det är ytterst riksdag och regering som har ansvaret för det statligt ägda affärsverket Svenska kraftnäts verksamhet och för att det finns ett funktionellt stomnät för el i hela landet. Det som förvånar oss som följer och som engagerar sig i frågan regionalt är den brist på lyhördhet och transparens som visas i dialogen mellan berörda och Svenska kraftnät. Min bedömning, som jag tror att statsrådet delar, är att om det ska vara möjligt att bygga ny samhällsviktig infrastruktur tidseffektivt är det viktigt med lyhördhet

och att vara öppen för en konstruktiv dialog i kontakten med de människor som berörs.

Riksrevisionen kom i en rapport, RiR 2016:28, fram med en rad kritiska synpunkter på hur riksdag och regering samspelar med och styr Svenska kraftnät. Bland annat pekades det på en konsekvent avsaknad av samhällsekonomiska analyser av de investeringsbeslut Svenska kraftnät genomför. Ärendet kom att beredas i riksdagens näringsutskott.

Regeringen kom som svar på Riksrevisionens rapport att överlämna skrivelsen *Riksrevisionens rapport om förutsättningar för en säker kraftöverföring* (skr. 2016/17:148) till riksdagen den 16 mars 2017.

Under rapportens behandling i näringsutskottet (2016/17:NU21) föreslogs ett tillkännagivande, vilket kammaren sedan fastställde. Det lyder: ”Utskottet anser därför att regeringen bör utreda behovet av att en fristående aktör utför samhällsekonomiska lönsamhetsbedömningar vid nätinvesteringar som ett komplement till de samhällsekonomiska lönsamhetsbedömningar som Svenska kraftnät i dag ansvarar för att utföra och återkomma till riksdagen. Utskottet föreslår att riksdagen tillkännager detta för regeringen.”

Som skäl för tillkännagivande står följande att läsa i betänkandetexten:

”Utskottet noterar vidare att Riksrevisionens granskning visar att det finns brister i Svenska kraftnäts samhällsekonomiska analyser och finansieringsmodeller vid nätinvesteringar, och att regeringen delar Riksrevisionens uppfattning att omfattningen av de samhällsekonomiska lönsamhetsbedömningarna bör preciseras närmare. Regeringen har aviserat att den kommer att ge Energimarknadsinspektionen i uppdrag att närmare identifiera vilka typer av effekter som bör kvantifieras inom ramen för en samhällsekonomisk lönsamhetsbedömning och föreslå riktlinjer för kvantifiering av effekter. Utskottet noterar att regeringen anser att det säkerställs att det underlag som ligger till grund för Svenska kraftnäts investerings- och finansieringsplaner är ordentligt analyserat genom att tydligare riktlinjer för samhällsekonomiska lönsamhetsbedömningar tas fram och genom att Energimarknadsinspektionen granskar Svenska kraftnäts ansökningar inom ramen för myndighetens koncessionsprövning. Utskottet anser att initiativet till uppdrag till Energimarknadsinspektionen är lovvärt men att det eventuellt behöver vidtas ytterligare åtgärder. Givet den översyn som

pågår av den svenska energipolitiken och den komplexitet och osäkerhet som finns kring utvecklingen på elmarknaden som bl.a. Energikommissionen ger uttryck för, är det utskottets uppfattning att det kan finnas anledning att ge en fristående aktör i uppdrag att parallellt med Svenska kraftnät genomföra samhällsekonomiska lönsamhetsbedömningar vid nätinvesteringar. Detta för att säkerställa att det uppstår god kostnadseffektivitet vid nätutbyggnad och komplettera de samhällsekonomiska lönsamhetsbedömningar som Svenska kraftnät i dag har ansvar för att utföra.”

Som en följd av riksdagens ovan angivna tillkännagivande fick statliga utredningar uppdraget att föreslå åtgärder som med bibehållen/utökad rättssäkerhet kan effektivisera och snabba på elnätutbyggnaden i landet. En central del för att garantera effektivitet i utbyggnaden av elnät är att den samhällsekonomiskt mest lönsamma åtgärden alltid väljs först. Av den anledningen förordades förslagen så som de var presenterade i en rapport som Energimarknadsinspektionen lämnat på regeringens uppdrag. Bland annat föreslogs att krav ska ställas på en samhällsekonomisk analys vid elnätsutbyggnad. Det var för övrigt ett förslag som uppskattades av många remissinstanser.

Svenska kraftnäts projektering av en ny kraftledning genom Småland och Blekinge har varit en i tiden parallell process med Riksrevisionens granskning och det påföljande riksdagsbeslutet/tilkännagivandet samt den utredning regeringen senare tagit initiativ till. Berörda kommuner, markägare och människor har satt ett hopp till att deras med Riksrevisionens samstämmiga reflektioner över Svenska kraftnäts sätt att driva projekt skulle kunna leda fram till en nyordning i fråga om dialog, transparens och byggmetoder.

Förvåningen blev därför stor när Svenska kraftnäts överprövning av de villkor Energimarknadsinspektionen ställt för byggande av den aktuella ledningen nyligen vann regeringens gillande.

På en fråga i riksdagens frågestund den 14 oktober 2021 svarar statsrådet på frågan om hur regeringen resonerade vid beslutet att bifalla Svenska kraftnäts överklagan:

”Fru Talman! Resonemanget är enkelt. Det var den bästa och mest kostnadseffektiva tekniken för att snabbt kunna förse södra Sverige med ny el, dämpa elprisökningarna i södra Sverige och se till att södra Sveriges företagare

kan expandera.”

Min slutsats efter det svaret blir att år av granskningsarbete från Riksrevisionen, utredningsarbete och lagstiftande i syfte att skapa ett mer transparent, långsiktigt hållbart, av berörda accepterat och på ett bredare samhällsekonomiskt resonemang baserat beslutsfattande nu reducerats till att regeringen är uppstressad över att postpandemiska effekter och Rysslands president Putin satt Europa i en energikris.

Mina frågor till statsrådet Anders Ygeman är därför:

1. Vad var det avgörande kriteriet för regeringen att döma överklagandet i det aktuella ärendet (Ekhyddan - Hemsjö) till Svenska kraftnäts favör?
2. Vilka bedömningar anser statsrådet att det är rimligt att göra i en samhällsekonomisk lönsamhetsbedömning vid byggande av stamnät för elkraft? Är markåtgång, framtida produktion på marken och människors livsmiljö en del av den samhällsekonomiska kalkylen när regeringen fastställer överklagandet?
3. På vilket sätt anser statsrådet att regeringen i detta beslut tagit hänsyn till Energimarknadsinspektionens ställda villkor och synpunkter, och på vilket sätt avspeglas dessa i så fall i regeringsbeslutet?

.....

Anders Åkesson (C)

Överlämnas enligt uppdrag

Lena Lindbäck